

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Степаненко Анастасії Ігорівни
**«Формування інформаційної культури студентів політехнічних
коледжів»**

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Інформаційна культура студентів, якій присвячена дисертація Степаненко Анастасії Ігорівни, віднедавна стала предметом особливої уваги дослідників як одна з найважливіших проблем професійної освіти. І це цілком виправдано, оскільки проблема формування інформаційної культури стосується фахівців усіх галузей життєдіяльності людини. Тому актуальність і необхідність дослідження, яке здійснила дисертантка, не викликають сумніву.

У дисертації гарно виписаний науково-методологічний апарат дослідження, матеріал викладено в чіткій логічній послідовності. У вступі ґрунтовно представлено суть проблеми, визначено об'єкт, адекватно представлено предмет, мету, гіпотезу, завдання дослідження. Мета дослідження визначена з передбаченням конкретного кінцевого результату, завдання дослідження та його етапи дають повну картину про спрямованість наукового пошуку на конкретні проміжні результати й послідовність їх одержання.

Автор детально проаналізувала різні види визначень поняття інформаційної культури: описові, історичні, нормативні, психологічні, структурні, генетичні. Високий ступінь новизни результатів дослідження забезпечено тим, що вперше проблема формування інформаційної культури пов'язана, окрім інформаційної компетентності, ще й з інформаційною етикою та інформаційною поведінкою, які й визначені дисертанткою як компоненти інформаційної культури.

Досить детально автор характеризує критерії, показники та рівні інформаційної культури студентів політехнічних коледжів. Дослідниці вдалось визначити й показати в таблиці 2.1 чіткий зв'язок між компонентами, критеріями, показниками та рівнями інформаційної культури.

Підтримуємо думку автора, що рівень інформаційної культури безпосередньо залежить від найважливіших характеристик суспільного розвитку і може служити не лише інтегральним показником стану суспільства, а й найважливішим його чинником, оскільки на сучасному етапі цивілізації здійснюється перехід до нового технологічного устрою, який базується на широкомасштабному використанні інформаційних ресурсів і наукових здобутків практично в усіх сферах людської діяльності.

Особливого схвалення заслуговує здійснений дисертанткою аналіз зарубіжного досвіду формування в майбутніх фахівців інформаційної культури. Проаналізовано особливості впровадження ІКТ в професійну підготовку майбутніх фахівців у США, у багатьох країнах Європейського Союзу (Німеччині, Польщі, Чехії та ін.) та Росії. Детальне вивчення автором зарубіжного досвіду уможливило зробити висновок, що в міжнародному освітньому просторі інформаційно-комунікаційні технології швидко стали розповсюдженим і важливим інструментом підтримки та збагачення змісту освіти та забезпечення вищого рівня її якості. Дисертантом також було визначено напрями досліджуваних зарубіжними науковцями проблем формування інформаційної культури майбутніх фахівців.

На основі здійсненого аналізу автор пропонує авторське визначення поняття інформаційної культури студентів політехнічних коледжів як усвідомлення цінності набуття нових знань і умінь щодо використання ІКТ; досконале володіння спеціальними програмними продуктами професійного призначення; знання основних норм і правил поведінки у використанні ІКТ.

З метою забезпечення об'єктивності результатів дослідження дисертанткою було обрано експертну комісію в складі 10 викладачів. Заслуговує наслідування те, що дослідниця перевіряла не випадковість узгодженості групи експертів за допомогою методів математичної статистики, зокрема визначала коефіцієнт конкордації Кендала, який виявився рівним 79%. За відповідними формулами була доведена репрезентативність вибірки

студентів, які брали участь в експерименті, а також однорідність вибірок у КГ і ЕГ до експерименту та суттєвість розбіжностей у цих групах після експерименту.

Дисертаційне дослідження побудоване таким чином, щоби послідовно представити всі етапи формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів.

У першому розділі дисертації здійснено дефінітивний аналіз понять „культура”, „інформація” та „інформаційна культура”, з’ясовано стан дослідженості проблеми, представлено зарубіжний досвід інформатизації освіти й упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців. Сутність понять „культура” та „інформація” розкрито в дисертації з погляду різних наукових галузей, зокрема філософії, психології, соціології, культурології, педагогіки. Відзначаємо вичерпний аналіз як вітчизняних, так і зарубіжних публікацій, у яких проведено різноаспектне дослідження феномену інформаційної культури, що є значним позитивом для результативності роботи.

У другому розділі розкрито структуру й виокремлено компоненти інформаційної культури, визначено її критерії та педагогічні умови, необхідні для розвитку відповідних мотивацій, знань, умінь, навичок, особистісних якостей і виведення їх на вищий рівень. При цьому авторка послідовно дотримується принципу системного комплексного вивчення явища у взаємодії його складових частин, що надає дисертаційному дослідженню чіткої структурованості, логічної продуманості та завершеності.

Результатом такого дослідження є висновок, що сформованість інформаційної культури слід визначати за допомогою мотиваційно-ціннісного, когнітивного та діяльнісного критеріїв.

Дослідниця розробила інструментарій визначення рівня сформованості інформаційної культури через вимірювання окремих її показників, запропонувала методику реалізації педагогічних умов формування

інформаційної культури студентів політехнічних коледжів. Для коригування сучасного навчального процесу професійної підготовки студентів політехнічних коледжів, практичного застосування такої методики під час практики викладання інформативних дисциплін і проведення всіх етапів експерименту використовувалися відповідні інноваційні педагогічні технології: проектне навчання, інтегровані лекції, інформаційно-комунікаційні та різні інтерактивні технології.

Сильною стороною дисертації є доволі широкий дослідницький експеримент, що проводився на базі кількох коледжів України й охопив значну кількість студентів.

У третьому розділі дисертації, який є результатом проведення дослідно-експериментальної перевірки й діагностики з участю експериментальної та контрольної груп, авторка шляхом анкетування, опитування й тестування дійшла цілком логічного висновку, що студенти, які протягом кількох років ознайомлювались і апробовували окремі методики дисертантки, показали кращі результати, що свідчить про ефективність запропонованих нею педагогічних умов.

На нашу думку, авторці вдалось досить детально окреслити, обґрунтувати й перевірити ефективність окремих педагогічних умов формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів.

Результати експерименту уміло й ґрунтовно проаналізовано на відповідному науковому рівні із застосуванням математичних і статистичних методів, систематизація та узагальнення одержаних даних відображають належну дослідницьку кваліфікацію.

Наведені в дисертації факти та аргументи дозволяють зробити загальний висновок, що відповідне вдосконалення змісту інформатичних дисциплін, організація самостійної аудиторної роботи з використанням ІКТ і позааудиторна робота студентів з використанням інтерактивних педагогічних

технологій суттєво впливають на формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів.

Не викликає сумніву практичне значення дослідження, оскільки отримані в дисертації наукові результати можуть бути використані в навчальному процесі різних навчальних закладів.

Висновки сформульовані дисертантом чітко й повно, розкривають за поставленими в роботі завданнями основні надбання та результати дослідження. Зміст дисертації сповна відображено в авторефераті та публікаціях автора.

Разом із тим, до проаналізованої роботи й автореферату дисертації є деякі зауваження:

1. У дисертації подано визначення і структуру інформаційної культури студентів політехнічних коледжів, але не зовсім зрозуміло, чим їхня інформаційна культура відрізняється від інформаційної культури студентів інших ВНЗ України.
2. У другому розділі дисертації представлені педагогічні умови формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів і методика їх реалізації. Проте з тексту не зовсім зрозуміло, чому саме ці педагогічні умови були визначені як основні.
3. З огляду на те, що формування інформаційної культури майбутніх фахівців є глобальною проблемою, варто було б розширити кількість використаних джерел іноземними мовами, а не обмежуватись лише шістьма.
4. Автор вживає аббревіатуру ІКТ в усьому тексті як «інформаційно-комп'ютерні технології», але ця аббревіатура вже давно в наукових публікаціях є усталеним позначенням поняття «інформаційно-комунікаційні технології», що й підтверджено в дисертації на окремих сторінках (с.48). Крім того, аббревіатуру ЕОМ (електронно-обчислювальні машини) вже давно не вживають. Нерозшифрованими в тексті залишилось ще кілька аббревіатур (с.96).

5. Вживання словосполучення «психолого-педагогічні дослідження», на нашу думку, є дещо неправомірним, оскільки психологія та педагогіка – це окремі науки, в кожній з яких здійснено окремі дослідження.
6. Недоречним, на нашу думку, є дублювання текстового матеріалу в таблиці 2.1 (сс.69-72) і тексту після неї на сс.73-77. Значне дублювання тексту є також у додатку Д, тобто його аналог з другого розділу варто було б видалити. У додатках, крім того, нумерацію таблиць здійснюють з використанням відповідної літери, що позначає цей додаток.
7. Автору слід було б визначитись із кількістю і місцем написання ініціалів біля прізвищ науковців. У тексті зустрічаємо то один, то два ініціали, то попереду, то після прізвища (наприклад, с.32). Крім того, не варто речення, а тим більше абзац, починати з ініціалів.
8. У вступі в рубриці Публікації вказано, що автор опублікував 1 статтю у виданні України, яке включено до міжнародних наукометричних баз. Але ні з автореферату, ні з дисертації не видно, про яке видання йдеться, і в які наукометричні бази воно входить.

Незважаючи на вказані недоліки, А. І. Степаненко в цілому зуміла розробити окремі загальні методики, технології та рекомендації щодо підвищення рівня інформаційної культури студентів. Результати її дослідження підтвердили як актуальність проблеми дисертації, так і ефективність запропонованих педагогічних умов і методики їх реалізації. Наукова новизна та теоретична значущість дисертації без сумніву складають наукову цінність.

В опублікованих за темою дисертації працях у фахових наукових виданнях України досить повно викладені основні наукові положення, що представлені в дисертації.

Зміст дисертації, логіка і послідовність викладу та доказовість положень і висновків свідчать про завершене наукове дослідження, в якому розв'язано концептуальні науково-практичні завдання, поставлені автором.

Тому виявлені недоліки не впливають на загальний рівень проведеного дослідження. Враховуючи актуальність, новизну, значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, робимо висновок, що дисертація Степаненко Анастасії Ігорівни «Формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів» є самостійним, новаторським дослідженням, відповідає п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), вимогам спеціальності 13.00.04. Авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Коломієць А. М.